

בית משפט לענייני משפחה בירושלים

20 אפריל 2025

תמ"ש 11653-05-24 פלוני נ' פלוני

בפני כב' השופטת ריבי לב אוחיון

תובע פלוני, ת"ז
ע"י ב"כ עוה"ד עינת סיני

נגד

נתבע פלוני, ת"ז
ע"י ב"כ עוה"ד טלי כהן פולק

פסק דין

מונחת לפניי תובענה רכושית בין אב ובנו, וסעדיה הם להסדרת מחיקת הערת אזהרה, פינוי נכס ושיפוי בגין נזקים.

כללי – נתונים עובדתיים שאינם שנויים במחלוקת

1. התובע הוא אביו של הנתבע (להלן: "הצדדים").
2. גב' ***** ז"ל (להלן: "המנוחה") והתובע (להלן: "בני הזוג") היו נשואים זל"ז. למנוחה ולתובע נולדו שלושה ילדים, כאשר הנתבע הוא בנם הבכור.
3. התובע והמנוחה הם בעלי מלוא הזכויות בנכס מקרקעין ברח' ***** ב*****, הידוע כגוש ***** חלקה ***** תת חלקה ***** (להלן: "הנכס"). הנכס נרשם ע"ש המנוחה והתובע בחלקים שווים (מחצית כ"א).
4. הנכס שימש למגורי התובע והמנוחה.
5. לאחר גירושיו של הנתבע לפני כחמש עשרה שנה (יוער כי, לנתבע ארבעה ילדים), עבר להתגורר בנכס עם הוריו. הצדדים חלוקים על אופן התנהלותו של הנתבע לאחר שעבר להתגורר בנכס.
6. ביום 10.9.21 נפטרה המנוחה.
7. כיום מתגורר התובע בדיר מוגן.

בית משפט לענייני משפחה בירושלים

20 אפריל 2025

תמ"ש 11653-05-24 פלוני נ' פלוני

8. הנתבע מתגורר בנכס.
9. ביום 25.11.24 התקיים דיון קדם משפט. ביום 19.2.25 התקיים דיון הוכחות שבסיומו סיכמו הצדדים טענותיהם בעל פה (להלן: "הדיון" או "דיון ההוכחות").

צוואת המנוחה

10. ביום 14.12.17 ערכו המנוחה והתובע "צוואות בעדים" בשני מסמכים שונים. העדים לצוואות היו: עוה"ד ***** ועוה"ד *****. עוה"ד ***** היא אחייניתו של התובע.
11. בצוואת המנוחה (להלן: "צוואת המנוחה" או "הצוואה"), נקבעו הוראות שונות, כאשר ההוראות הרלוונטיות לענייננו, הן ההוראות הקשורות לנכס, והן מושא המחלוקת. הוראות אלו נקבעו בסעיפים 4 ו-10 לצוואת המנוחה כדלקמן:

4. הנני מצווה בזה את נכס המקרקעין, הכולל דירה ברח' ***** , ב***** , והידועה גן כגוש ***** חלקה ***** תת חלקה ***** , והרשומה בלשכת רישום מקרקעים ב***** , (להלן: "נכס המקרקעין"), זכויות מיטלטלים, חשבונות בנק והכספים שבהם, וכן הכספים שימצאו בקופות גמל, ניירות ערך, ותכניות חסכון הרשומים על שמי, זכויות קיימות וכן כל זכות אחרת שמגיעה לי ו/או אשר תגיע לי או לזכות עזבוני לאחר מותי. כמו כן, רכוש מכל מין וסוג, בין הקיימים היום ובין שיתווספו בעתיד (להלן: "העזובון") לבעלי לבדו, ת.ז. ***** (להלן: "בעלי").
על אף האמור לעיל, אם חלילה בעלי ילך לעולמו לפניי אזי ינהגו כך.
העזובון הנ"ל יחולק בין כל ילדיי המפורטים להלן בחלקים שווים. (להלן: "ילדי")

1. ***** ת.ז. *****

2. ***** , ת.ז. *****

3. ***** , ת.ז. *****

10. הנני מורה בזאת כי בני ***** , ת.ז. ***** יוכל להמשיך להתגורר בנכס ברח' ***** עד 6 חודשים מיום פטירת האחרון מביננו. בעלי ***** , ת.ז. ***** ו/או אנכי ***** , ת.ז. ***** , כשלאחר מכן יפונה הבית וימכר. כל חוב שיצטבר בתקופה זו ישולם ע"י בני ***** .

12. מהאמור בצוואה ניתן לראות, כי המנוחה קבעה הוראות "יורש במקום יורש" ביחס לנכס. התובע הוא הזוכה בחלקה של המנוחה בנכס, וככל שייפטר מן העולם טרם המנוחה, יירשו ילדיהם של בניה "ז את זכויות המנוחה בנכס.

בית משפט לענייני משפחה בירושלים

20 אפריל 2025

תמ"ש 11653-05-24 פלוני נ' פלוני

13. כמו כן, המנוחה קבעה הוראה, כי הנתבע יוכל להמשיך ולהתגורר בנכס עד שישה חודשים מיום פטירת האחרון מבין בני הזוג (המנוחה או התובע).

14. כאמור לעיל, ביום 10.9.21 נפטרה המנוחה, וביום 27.12.21 ניתן צו קיום לצוואת המנוחה ע"י כב' הרשמת לענייני ירושה, גב' בת שבע אברך בר טוב.

15. ביום 30.4.23 נרשמו זכויות המנוחה בנכס ע"ש התובע תחת הערה "בכפוף לתנאים בצוואה".

הסעדים המבוקשים

16. התובע עותר לסעדים הבאים: סילוק ידו של הנתבע מהנכס; הסרת "הערת האזהרה" לגבי הזכויות אותן ירש התובע מהמנוחה בנכס, לצורך מכירת הנכס; חיוב הנתבע בפיצויים בגין "הנזק שנגרם".

טענות התובע הצריכות לעניין

17. לאחר שעבר הנתבע להתגורר עם בני הזוג, הפכה האווירה בבית לקשה מאוד (התובע תיאר מס' אירועים שלטענתו התרחשו והנתבע התנהג באלימות). כמו כן, בני הזוג הם שפרנסו את התובע ושילמו עבורו את כלל חשבונותיו.

18. בשל המציאות הקשה בבית חלתה המנוחה.

19. ביום 14.12.17 ערכו המנוחה והתובע את הצוואות. לטענת התובע, בניה"ז הורישו, כ"א מהם, בדרך של יורש אחר יורש את כל רכושו למשנהו ואז לילדים. כ"א הוריש לילדים בחלקים שונים. התובע לא רצה להעניק לנתבע את זכות המגורים בנכס, אולם המנוחה הייתה חולה ורצונו של התובע היה שלא לצער אותה.

20. נאמר לתובע ע"י עורכת הצוואה, כי יוכל לשנות מן הצוואה ככל שבעתיד המנוחה תלך לעולמה לפניו, ועל פי עצתה נהג בפועל.

21. ביום 10.9.21 הלכה המנוחה לבית עולמה.

22. כן טען התובע כי בסע' 6 לצוואתה ציוותה המנוחה כי הנתבע יוסיף להתגורר תקופה של 6 חודשים בדירת בני הזוג מיום פטירת האחרון מבין בניה"ז. נשאלת השאלה אפוא לגבי חוקיותו של סע' זה להסכם והגבלת חופש הקניין של התובע ע"י המנוחה.

בית משפט לענייני משפחה בירושלים

20 אפריל 2025

תמ"ש 11653-05-24 פלוני נ' פלוני

23. כפי שצוין לעיל, טוען התובע כי לא רצה להעניק זכות כזו לנתבע, ברם ע"מ שלא לצער את המנוחה שהיתה אז חולה, ומתוך ידיעה כי ניתן לשנות את ההוראה, הסכים לכך.
24. לאחר פטירת המנוחה, נותרו הצדדים לגור בנכס, וחיייו של התובע במחיצת הנתבע הפכו בלתי סבירים. כתוצאה מהלחץ והקושי עבר התובע אירועים מוחיים.
25. לבסוף, עזב התובע את הנכס ועבר להתגורר בדיור מוגן, שם הוא מקבל השגחה צמודה ומעקב רפואי.
26. התובע מעוניין למכור את הנכס, בכדי לממן את שהותו בדיור המוגן. במשך כל הזמן נשא התובע לבדו בהוצאות אחזקת הנכס, גם לאחר שעזב.
27. התובע ניסה להביא לפתרון המחלוקת והציע הצעה בה הסכים לשלם לילדיו את כספם בחלקה של המנוחה בירושה, אך ללא הועיל.
28. בפן המשפטי טען התובע כי הנתבע הינו בבחינת יורש אחר יורש בכל הנוגע ל-30% ממחצית הזכויות בנכס. עפ"י הוראות סעיף 42 לחוק הירושה, תשכ"ה- 1965 (להלן: "החוק" או "חוק הירושה"), היורש הראשון רשאי לעשות ברכוש שירש כרצונו, בעוד היורש השני יורש רק את מה שיוותר לאחר מות היורש הראשון.
29. כן טען התובע כי בהתאם להוראות סעיף 42 לחוק הוא רשאי למכור את הנכס משאין הגבלה לכך בצוואה. התובע טען כי זולת נושא זכות המגורים, אין בצוואה כל תנאי או הגבלה.
30. המנוחה לא הייתה יכולה לצוות מה יעשה בחלקו של התובע בנכס, ורישום הערת האזהרה גם על חלקו היא טעות.
- טענות הנתבע הצריכות לעניין**
31. הנתבע טען כי מדובר במקרה חריג בחומרתו וכי מדובר באירועים מזעזעים וחמורים בהיקפם ובחומרתם, שביצע התובע נגד הנתבע. מדובר במעשים שבוצעו תקופה ממושכת, בזדון ובמטרה לפגוע בו.
32. התובע מעוניין להשפיל את הנתבע, להביא אותו לכדי ביזוי ולזרוק אותו לרחוב, ללא קורת גג.
33. כתב התביעה מפר את חובת תום הלב כאשר התובע מנצל באופן ציני את מותה של המנוחה, כקרדום לחפור בו ולהביא לשינוי זכויות הנתבע, בניגוד להוראות צוואתה המפורשת של המנוחה. כתב התביעה מבוסס על גרסה בלתי אמינה ושקרית.

בית משפט לענייני משפחה בירושלים

20 אפריל 2025

תמ"ש 11653-05-24 פלוני נ' פלוני

- 1
2 34. התובע פועל בניגוד להוראות מפורשות של הצוואה ובניגוד לתכליתה, כשרצונה של המנוחה להגן על הנתבע
3 מפני רצון התובע, אביו, לגרשו מן הנכס.
- 4
5 35. רצונה של המנוחה בצוואתה היה לאפשר לנתבע זכות מגורים בנכס, והדבר השתקף בהתניות שהטילה על
6 התובע ביחס לנכס. יש לקיים את רצון המנוחה הברור.
- 7
8 36. בלב המחלוקת מצויות זכות מגורים וזכות שימוש אשר הקנתה המנוחה לנתבע בדירת מגורים שבבעלותה.
9 זכויותיו הקנייניות של התובע בנכס תלויות באופן מוחלט ברצונה של המנוחה, לפי האמור בסע' 10 לצוואה,
10 המצוין לעיל.
- 11
12 37. הוראת סעיף 10 בצוואה דנה בתנאי שהוא במהותו תנאי מתלה כמקובל בדיני החוזים, רצונה של המנוחה
13 משתקף בתנאי שהיא קבעה בצוואתה, אשר רק בהתקיימו תקום זכיותו של התובע. תנאי כזה מותר לפי סע'
14 43 לחוק הירושה. כן טען הנתבע כי לפי סע' 44 לחוק רשאי המצווה לצוות שיורש יחדל מלזכות בהתקיים
15 תנאי או בהגיע מועד.
- 16
17 38. כן טען הנתבע כי נראה שהתובע מנסה להפוך את הצוואה לפיסת נייר בעוד הצוואה היא מסמך מיוחד במינו,
18 בעל נפקות משפטית, היא הדרך שבה מגדיר אדם מה יעשה ברכושו ובנכסיו לאחר מותו. זכותו של אדם
19 לצוות, לערוך צוואה כפי שיחפוץ, ולכלול בשטר הצוואה הוראות לגבי אופן חלוקת עיזבונו. הצוואה היא
20 הדרך ליתן ביטוי אחרון למת והצוואה היא מעיין חוזה בין המוריש ליורש. הנסיבות במקרה דנן מעידות
21 על לשונה הברורה של הצוואה שמשקפת את רצונה החופשי והאמיתי של המצווה.
- 22
23 39. חזקה על הצוואה שצוואת אמת היא ועל התובע מוטל נטל השכנוע בהתקיימותו של פגם מהותי.
- 24
25 40. בהתייחסותו לכתב התביעה טען הנתבע כי ביום 14.12.17 ערכה המנוחה צוואה בפני עדים בהתאם להוראות
26 סע' 20 לחוק הירושה, כשהיא מצהירה בפני העדים שהיא צלולה בדעתה ועושה הצוואה מרצונה החופשי,
27 האחרון.
- 28 41. לא נראה בצוואה פגם צורני אולם העניין מעורר תמיהות שכן לצוואת המנוחה ניתן צו קיום, משלא הוגשה
29 כנגדה כל התנגדות.
- 30
31 42. התובע הודה בסע' 20 לכתב התביעה כי קיבל הוראות מפורשות מעוה"ד להתעלם מהוראות הצוואה ולא
32 להתייחס אליהן.
33

בית משפט לענייני משפחה בירושלים

20 אפריל 2025

תמ"ש 11653-05-24 פלוני נ' פלוני

43. בניגוד לטענת התובע כי המנוחה היתה חולה ולכן לא רצה לצערה (בעניין הוראה שקבעה בצוואתה בדבר מגורי הנתבע בנכס), המנוחה אישרה כי היא בריאה.
44. עולה כי התובע היה מעורב בעריכת הצוואה ולכן היה מצופה כי יבחר נוסח אחר, כזה הכובל את הנתבע, אחת כמה וכמה שמעת עריכת הצוואה בשנת 2017 ועד לפטירת המנוחה בשנת 2021 היו הזדמנויות רבות לשנות/לבטל/לתקן הצוואה, ומשהמנוחה לא עשתה כן, יש לכבד צוואתה האחרונה ולקיימה ככזו המשקפת את רצונה החופשי.
45. רצונה של המנוחה משקף את משאלת ליבה האחרונה והיא ביטוי לרגשות האם כלפי בנה.
46. הצוואה מתפרשת הן מלשונה והן מהמשתמע ממנה, שמביא לידי ביטוי פתרון ליחסים העכורים שבין הצדדים.
47. הנתבע טען כי פנה אל התובע מס' פעמים בבקשה לסייע בתשלומים אך לא זכה למענה מהתובע, וכן טען כי מצבו הכלכלי טוב מאוד ולכן אין נחיצות למכירת הנכס לשם מימון השהות בדיור המוגן.
48. בפן המשפטי טען הנתבע כי הוענקה לו זכות המגורים בנכס ולא ניתן להורות על מכירתו, מכוח מגוריו שם בפועל. כן טען הנתבע כי רואה עצמו כנאמן לשימוש ושמירה על כספי עיזבון המנוחה ולכן חובה עליו למנוע פינוי הנכס.
49. הערת אזהרה ביחס לזכויות שירש התובע ע"פ הצוואה נרשמו במרשם המקרקעין.
50. הנתבע הוא דייר מוגן בנכס.
51. בתצהיר עדות ראשית שהגיש מטעמו טען הנתבע לראשונה כי הצוואה היא חלק מצוואה הדדית, שבמהותה עקרון ההסתמכות. משמעות הדברים לטענתו כי המנוחה הסתמכה על התובע כי יאפשר לנתבע זכות מגורים, מתוך ידיעה שהוא לא ישנה או לא יפעל בניגוד להוראות צוואתה.
52. לאחר הגשת כתב הגנה הוגש כתב תשובה אולם לא הובאו בו ביאורים המצריכים התעכבות בפסק הדין.

דיון והכרעה

53. לאחר קיום דיון, עיון בטענות הצדדים והכתובים המונחים לפני ביהמ"ש, הגעתי לכלל מסקנה כי דין התביעה להתקבל. עם זאת, לאור צוואת המנוחה, מצאתי לקבוע כיצד תתחלק תמורת הנכס ככל שיימכר, ואלו נימוקיי:

עקרון העל בדיני הירושה – מצווה לקיים את רצון המצווה

בית משפט לענייני משפחה בירושלים

20 אפריל 2025

תמ"ש 11653-05-24 פלוני נ' פלוני

54. עיקרון העל בדיני הירושה הוא כיבוד רצון המצווה. עיקרון זה עובר כחוט השני בדיני הירושה ומשמש את ביהמ"ש בדונו בהוראות החוק.

55. לעניין זה יפים הדברים שנאמרו ב דנ"א 7818/00 יוסף אהרן נ' אמנון אהרונ, נט(6) 653 (2005):

"מלאכתו של המבקש להתחקות אחר התכלית העומדת בבסיס דיני הירושה אינה מלאכה קשה במיוחד. לאן שיפנה ולאן שיביט, יבחין הפרשן בנקל בעקרון העל הניצב בבסיס דיני הירושה – קיום רצונו של המצווה..."

הצוואה הינה מצוותו האחרונה של המת וההנחה הגלומה בה הינה כי היא מבטאת את רצונו האמיתי והמלא לאשר ייעשה בנכסיו לאחר מותו. הצוואה משקפת איפוא את האוטונומיה שלו כפרט ואת זכותו החוקתית בקניינו (ע"א 724/87 כלפה (גולד) נ' גולד פ"ד מח(1) 22, 28-29).

כיבוד רצונו של המת להורות מה ייעשה ברכושו הינו חלק מכבוד האדם שלו (א' ברק, פרשנות במשפט – פרשנות הצוואה כרך ה' (2001) 59, 146)... תפישה זו מצאה ביטוייה פעם אחר פעם בפסיקת בית משפט זה (ע"א 724/87, שם, בעמ' 28; ע"א 245/85 אנגלמן נ' קליין פ"ד מג(1) 772, 781; ע"א 1900/96, שם, בעמ' 817).

מטרתם של הכללים שבדין לבחינת תוקפה של צוואה הינה לקבוע האם, ובאיזו מידה, משקפת הצוואה את רצונו האמיתי של המצווה, שהובע בדעה צלולה ומבלי שהיה נתון להשפעה בלתי הוגנת"

56. מהותה של תובענה זו, היא עתירת התובע לאפשר לו למכור את הנכס, אגב פינוי של הנתבע אשר מתגורר בו שנים ארוכות. במאמר מוסגר יוזכר כי התובע טען כי נדרש למכור הנכס לצורך מימון שהייתו בדויר מוגן.

57. עם זאת, מכיוון שמחצית הזכויות בנכס הוענקו לתובע מכוח צוואת המנוחה, ומאחר שבצוואה הוראה לפיה הנתבע יוסיף להתגורר בנכס עד 6 חודשים מפטירת האחרון מבניה"ז, ראשית יש להתחקות אחר רצונה של המנוחה, ואח"כ יש לבחון האם המנוחה יכולה היתה ליתן הוראות בדבר רכוש שאינו שלה (חלקו של התובע בנכס המשותף לבניה"ז).

סוג הצוואה - האם צוואת המנוחה היא חלק מצוואה הדדית?

בית משפט לענייני משפחה בירושלים

20 אפריל 2025

תמ"ש 11653-05-24 פלוני נ' פלוני

- 1 לטענת הנתבע כפי שעלתה לראשונה בתצ"ר שהגיש, צוואת המנוחה היא בגדר "צוואה הדדית" שנערכה
2 יחד עם התובע. לפיכך לשיטתו, המנוחה כאמור הסתמכה על התובע כי יאפשר לנתבע זכות מגורים, מתוך
3 ידיעה כי הוא לא ישנה או לא יפעל בניגוד להוראות צוואתה. לפיכך, לטענת הנתבע, התובע כבול להוראות
4 ס' 10 בצוואה ואינו יכול לעתור לפינויו מן הנכס.
5
6
7
8
9
10
11
12
13
14
15
16
17
18
19
20
21
22
23
24
25
26
27
28
29
30
31
32
33
58. לטענת הנתבע כפי שעלתה לראשונה בתצ"ר שהגיש, צוואת המנוחה היא בגדר "צוואה הדדית" שנערכה יחד עם התובע. לפיכך לשיטתו, המנוחה כאמור הסתמכה על התובע כי יאפשר לנתבע זכות מגורים, מתוך ידיעה כי הוא לא ישנה או לא יפעל בניגוד להוראות צוואתה. לפיכך, לטענת הנתבע, התובע כבול להוראות ס' 10 בצוואה ואינו יכול לעתור לפינויו מן הנכס.
59. לאחר בחינת הדברים מצאתי לדחות טענה זו.
60. סעיף 8א לחוק הירושה, תשכ"ה-1965 (להלן: "החוק"), עוסק בצוואות הדדיות של בני זוג. ס' 8א(א) לחוק קובע כי, צוואות אלו יכולות להיערך במסמך אחד או בשני מסמכים שנערכו באותה עת: "בני זוג רשאים לערוך צוואות מתוך הסתמכות של בן הזוג האחד על צוואת בן הזוג האחר, צוואות כאמור יכולות להיעשות בין אם הזוכה על פי כל אחת מהצוואות הוא בן הזוג ובין אם הוא גורם שלישי, בין בשני מסמכים שנערכו באותה עת ובין במסמך אחד".
61. בענייננו, הצוואה ההדדית הנטענת לא נערכה במסמך אחד. משכך יש לבחון, האם נערכה צוואה הדדית בשני מסמכים נפרדים, ובאותה עת.
62. ראשית, יצוין כי הטענה שצוואת המנוחה היא חלק מצוואה הדדית, עלתה לראשונה רק בתצ"ר שהגיש הנתבע. הטענה כלל לא עלתה בכתב ההגנה שהגיש הנתבע.
63. התובע הודה כי, ערך צוואה מטעמו באותו היום בו נערכה צוואת המנוחה (14.12.17), כאשר הצוואות נערכו אצל אחייניתו עוה"ד ***** (ר' ס' 17 לכתב התביעה). עם זאת, התובע כופר בטענה כי מדובר בצוואה הדדית.
64. על אף טענת הנתבע, בשום שלב לא הוגשה בקשה מצדו לגילוי צוואת התובע מאותו מועד בו נערכה צוואת המנוחה.
65. כמו כן, הנתבע לא ביקש לזמן לעדות את עוה"ד ***** שערכה את הצוואות, בכדי לעמוד על טיבן. כאשר הנתבע נשאל מדוע לא זימן את עוה"ד ***** לעדות, ענה כי היא לא עונה לטלפון בשל איומי התובע (ר' עמ' 43 ש' 27-13 לפרו' הדיון מיום 19.2.25 (להלן: "הפרו'").
66. יוצא אפוא, כי בפני ביהמ"ש מונחת צוואת המנוחה בלבד, ללא צוואת התובע מאותו מועד.
67. הנתבע לא זימן לעדות את עורכת הצוואה עוה"ד ***** , ולא צירף כל ראיה ממנה ניתן ללמוד כי צוואת המנוחה היא חלק מצוואות הדדית שלה ושל התובע.

בית משפט לענייני משפחה בירושלים

20 אפריל 2025

תמ"ש 11653-05-24 פלוני נ' פלוני

על כן, מצאתי כי יש לראות בצוואת המנוחה כצוואה נפרדת ועצמאית העומדת בפני עצמה במנותק מצוואת התובע (מאותו מועד) על כל המשתמע מכך (בחנינה, פרשנותה וכו').

68. משמעות הדברים כי דינה של טענת הנתבע להיות הצוואה חלק מצוואה הדדית, להידחות.

אומד דעת המנוחה בצוואתה

42. בטרם נדון בהוראות הצוואה עצמן, עלינו לנסות לברר מה היה רצונה של המנוחה, ולפי רצון זה לפרש את הוראות הצוואה.

פרשנות צוואה – מתווה נורמטיבי

43. ס' 54 לחוק, עוסק בפרשנות הצוואה:

(א) מפרשים צוואה לפי אומד דעתו של המצווה כפי שהיא משתמעת מתוך הצוואה, ובמידה שאינה משתמעת מתוכה – כפי שהיא משתמעת מתוך הנסיבות.

(ב) צוואה הניתנת לפירושים שונים, הפירוש המקיים אותה עדיף על פירוש שלפיו היא בטלה.

(ג) צוואה יכול שתהיה בלשון מתנה, מחילה או הודאה או בכל לשון אחרת.

44. בפסיקה הותוו שתי גישות לצורך פרשנות הצוואה: תורת שני השלבים (ע"א 239/89 רוזה שרש נ' גלילי, פ"ד מו (1) 861) והתורה החד שלבית (ע"א 1900/96 איזבל טלמצ'יו נ' האפורופוס הכללי, נג (2) 817 להלן: "פרשת טלמצ'יו").

45. לצורך תמצות שתי הגישות, אפנה לדברים שנאמרו בתמ"ש (משפחה חיפה) 2132-06-20 פלוני נ' אלמונית ואח' (נבו 9.1.2023):

בע"א 239/89 רוזה שרש נ' גלילי, פ"ד מו (1) 861, נקבעה ההלכה לפיה יש לפרש צוואות בגישת הפרשנות הדו-שלבית: "הסעיף מבחין בין שתי בחינות פרשניות ואף מדרג ביניהן. הבחינה הראשונית היא "פנימית", באשר מטרתה לאמוד את דעתו של המצווה "כפי שהיא משתמעת מתוך הצוואה". הבחינה השנייה היא "חיצונית", בהיותה נזקקת לגסיבות שאין לעמוד עליהן מתוך הצוואה. היזקקות לגסיבות חיצוניות כמקור אפשרי לאומד דעתו של המצווה איננה מותרת אלא במקרים בהם אין לאמוד את דעת המצווה מתוך הצוואה".

בית משפט לענייני משפחה בירושלים

20 אפריל 2025

תמ"ש 11653-05-24 פלוני נ' פלוני

בע"א 1900/96 איזבל טלמצי ל האפוטרופוס הכללי, נג (2) 817, הציג כב
הנשיא (בדימוס) ברק דרך פרשנות אחרת, הממזגת את שלב הפרשנות הפנימית
והחיצונית יחדיו, ולפיה התהליך הפרשני אינו צריך להתחלק לשני שלבים. הפרשן
רשאי לפנות לנסיבות חיצוניות באופן חופשי, ללא מגבלות פורמאליות, גם כאשר
לשון הטקסט המשפטי ברורה. עוד הוסף שם, שבמתח הפנימי שבין "הגוף" (טקסט
הצוואה), לבין "הנשמה" (אומד דעת המצווה), יש ליתן בפרשנות הצוואה, משקל
מיוחד ל"נשמה", שכן אינטרס היחידי הראוי להגנה בצוואה הוא רצון המצווה
לעומת אינטרס הסתמכות של היורשים עפ"י הצוואה, או של כל אדם אחר.

46. טרם הוכרעה השאלה איזו מן הגישות הפרשניות היא השולטת בכיפה ובעלת היתרונות לעומת רעותה
(להרחבה בעניין ר' עמ"ש (מחוזי חיפה) 56280-02-20 פלוני נ' פלוני (נבו 12.8.2021)).

מן הכלל אל הפרט

47. לשון הצוואה - עיון הצוואה מעלה כי, המנוחה ביקשה להעניק לנתבע קורת גג עד לאחר פטירת בני הזוג.
המנוחה הקדישה לכך סעיף נפרד (ס' 10 לצוואה) מהסעיף בו הורשה את זכויותיה בנכס למנוח (ס' 4
לצוואה). הדברים הללו הכתובים בצוואה נותנים מענה לפרשנות הפנימית.

48. נסיבות חיצוניות – בנידוננו אף הנסיבות החיצוניות לצוואה, מעידות על רצונה זה של המנוחה.
49. אף מבלי להיכנס לעובי הקרוב באשר להתנהלותו של הנתבע החל מהמועד בו עבר להתגורר בנכס יחד עם
הוריו (בניה"ז), עולה כי אין חולק שהנתבע סובל מקשיים שונים בחייו ובין היתר קושי כלכלי ונפשי (ר' ס'
7-15 לכתב התביעה; ס' 31 לכתב ההגנה; ס' 2-3 לתצ"ר הנתבע).

50. התובע עצמו טען כי הוא לא היה מעוניין להעניק זכות מגורים לנתבע בנכס, אולם המנוחה הייתה בזמנו חולה
והוא לא רצה לצערה (ר' ס' 20 לכתב התביעה).

51. כאשר נחקר התובע על אותה זכות מגורים לנתבע העיד כי "התחשבנו במצבו, בגלל זה, למה לילדים
האחרים לא קבענו את זה? למה? הוא צריך להסתדר, אז נתנו לו את הזמן הזה" (ר' עמ' 19 ש' 30-31
לפרו').

52. בהמשך חקירתו נוצר הרושם כי התובע ניסה להתחמק מלענות על טיבו של סעיף 10 לצוואה, אך הודה כי
אכן כוונת המנוחה הייתה ליתן זכות מגורים לנתבע בנכס עד פטירת שני בני הזוג (ר' עמ' 21-23 לפרו').

ש. מבחינת הצוואה היא נתנה לו אישור להישאר בדירה, אתה מודע לזה?

בית משפט לענייני משפחה בירושלים

20 אפריל 2025

תמ"ש 11653-05-24 פלוני נ' פלוני

1 ת. זה אחרי מותי.

2 ש. נכון.

3 ת. מי שימות אחרון, אז נו, עכשיו אני לא מת, נו, אז אני רוצה את הבית שלי.

4 ש. אבל היא אמרה עד האחרון מבניכם הוא צריך להישאר.

5 ת. לא, שישנה חודשים מאחרי, אחרי שאני אמות.

6 ש. יפה, כבוד השופטת, הוא הודה.

7 ת. נו, אז למה כל החיים? למה את מכניסה כל החיים? זה בלוף משלך.

8 ש. אני לא מכניסה, אני לא מכניסה כל החיים.

9 ת. כן, את אומרת.

10 ...

11 כב' השופטת ריבי לב אוחיון.

12 אל תתווכחו ביניכם, באמת. גברתי, אני אמרתי שאני לא, שאני שמעתי את ההתנגדות, אבל אני מתירה

13 את השאלה, אדוני, השאלה היא פשוטה, אני חוזרת, האם אתה מבין שסעיף 10 לצוואה אומר

14 ש**** יוכל להמשיך להוסיף לגור בדירה, להוסיף לגור בדירה עד חצי שנה לאחר ששני ההורים

15 ילכו לעולמם.

16 ת. אחרי שימותו, למה, שהוא יסתדר, שהוא יסתדר, זה הייתה הכוונה, הלא אני אמות, מי ישאר?

17 שלושה אחים, הם? מישהו מהם, הם צריכים לטפל בבעיה שהשארנו אנחנו בחיים, נכון? הוא אין לו

18 שום זכות, השני אין לו, אני העברתי את כל הזכויות לילדה שלי, שהיא תטפל והיא תיתן לכל אחד מה

19 שמגיע, שתדאג להכל.

20 כב' השופטת ריבי לב אוחיון. טוב.

21 ...

22 כב' השופטת ריבי לב אוחיון.

23 לפי הצוואה אתה שתהיה בריא ותבדל לחיים ארוכים, שהוא, אתה עדיין בחיים, האם אתה מבין שלפי

24 הצוואה ש**** יכול להמשיך לגור בבית כל עוד אתה בחיים ועד חצי שנה אחרי?

25 ת. לא, אני לא מסכים, למה אנחנו רוצים למכור את הרכוש.

26 ש. לא מסכים או לא מביך?

27 ת. עוד הפעם, אני יודע שזה אחרי המוות, אני מדבר על אחרי המוות, לא לפני, אני חי, מה אני צריך

28 אותו ליד?

29 ש. אז אני שואלת, אחרי המוות אנחנו שואלים, לא.

30 ת. אז תחכי שאני אמות.

31 ש. לא, אני שואלת.

32 ...

33 ש. כי הרי את אומרת שאתה אומר שיש, שערכתם שניכם צוואה בהסכמה, נכון?

בית משפט לענייני משפחה בירושלים

20 אפריל 2025

תמ"ש 11653-05-24 פלוני נ' פלוני

ת. את יודעת למה עשינו את זה? אני אומר לך, פעם אחרונה אני עונה לך, שאנחנו לא רצינו לזרוק
אותו לרחוב או.
ש. תודה רבה.
ת. אמרתי מה, הוא יהיה, הוא אדם בלי אמצעים, למה אני אזרוק אותו? ואמא שלו התנגדה, לא,
תתחשב בו, תשאיר אותו עד שהוא יסתדר.
ש. יפה.

53. **סיכום** - לאור האמור לעיל, הן מלשון הצוואה, והן הנסיבות החיצוניות, עולה כי רצונה של המנוחה היה
לדאוג לקורת גג עבור הנתבע בשל מצבו. המנוחה פעלה כאמור, כאשר הורתה להעניק לנתבע זכות מגורים
בנכס עד ששה חודשים לאחר פטירת שני בני הזוג.

54. לאור קביעה זו, עלינו לבחון את הוראות הצוואה.

הוראות הצוואה שבמוקד המחלוקת

(1) הוראות צוואת המנוחה

43. כאמור לעיל, הסעיפים שבמחלוקת בין הצדדים הם סעיפים 4 ו-10 לצוואת המנוחה.

44. בסעיף 4 לצוואת המנוחה, בניגוד לטענת התובע כי המנוחה קבעה הוראות של "יורש אחר יורש" קבעה
המנוחה הוראות "יורש במקום יורש" ביחס לנכס. התובע הוא הזוכה בחלקה של המנוחה בנכס, וככל שייפטר
מן העולם טרם המנוחה, יירשו ילדיי בניה"ז במקומו את זכויות המנוחה בנכס.

45. לצורך הביאור, אילו היה מדובר במקרה של "יורש אחר יורש" היתה המנוחה מצווה למשל כי לאחר שילך
התובע לבית עולמו, את חלקה בנכס שהורישה לו, יירש פלוני.

46. בסעיף 10 לצוואת המנוחה, קבעה המנוחה כי הנתבע יוכל להמשיך ולהתגורר בנכס עד ששה חודשים לאחר
פטירת שני בני הזוג (המנוחה והתובע). לאחר מכן, יפונה הנכס ויימכר. כל חוב שיצטבר בתקופה זו ישולם
ע"י הנתבע. המנוחה לא קבעה בצוואתה כיצד תתחלק התמורה שתתקבל כתוצאה ממכירת הנכס.

47. המנוחה קבעה הוראות נוספות בצוואה באשר לשאר נכסיה (ר' סעיפים 5-8 לצוואת המנוחה).

48. עם זאת, וכפי שצוין לעיל, לא נקבעו הוראות באשר לתמורה שתתקבל ממכירת הנכס לאחר התקיימות
התנאים בסעיף 10 לצוואת המנוחה.

בית משפט לענייני משפחה בירושלים

20 אפריל 2025

תמ"ש 11653-05-24 פלוני נ' פלוני

(2) סיווג החיוב הקבוע בסעיף 10 לצוואת המנוחה

49. כאמור לעיל, במסגרת סעיף זה הקנתה המנוחה לנתבע זכות מגורים בנכס עד ששה חודשים מפטירת האחרון מבני הזוג.

50. לטענת הנתבע, הסעיף מקיים את ההגדרות הקבועות בסעיפים 43-45 לחוק, הקובעות הוראות בדבר "יורש על תנאי דוחה", "יורש על תנאי מפסיק" ו"חיובי יורש".

51. סיווג הוראה בצוואה כתנאי וכן סיווג התנאי כדוחה או מפסיק או כחיוב אינם עניין של מה בכך, ויש לפנות לאומד דעתו של המצווה. אם ברור לביהמ"ש שהמצווה איננו רוצה בקיום ההוראה המנחילה אם לא יקום דבר אחר הנמצא בצוואה אזי לפנינו תנאי. אם אומד דעת המצווה מכוון לכך שהמצווה מבקש להפריד בין ההנחלה לקיום ההוראה יש לראות את הדברים כחיוב לפי ס' 45 לחוק (ר' שאול שוחט, נחום פינברג ויחזקאל פלומין דיני ירושה ועיזבון (2014) עמ' 158).

52. לא מצאתי, כי סעיף 10 לצוואת המנוחה עונה על ההגדרות שבסעיפים 43-44 לחוק אלא על ההגדרה שבסעיף 45 לחוק בלבד.

53. סעיף 43 לחוק, עוסק ביורש על תנאי דוחה: "המצווה רשאי לצוות שיורש יזכה בהתקיים תנאי או בהגיע מועד" (ר' ס' 43(א) לחוק).

54. בענייננו, התובע זכה בזכויות המנוחה בנכס עם פטירת המנוחה (ר' ס' 4 לצוואת המנוחה). הזכייה של התובע לא הותנתה בשום תנאי או הגיע מועד מסוים.

55. אף בסעיף 10 לצוואת המנוחה, לא התנתה המנוחה את זכיית התובע בנכס (לפי ס' 4 לצוואה) במתן זכות מגורים לנתבע. כל שנקבע בסעיף 10 לצוואה, הוא שהנתבע ימשיך להתגורר בנכס עד ששה חודשים לאחר פטירת שני בניה"ז, ותו לא. מכאן שישנה הפרדה בין הורשת הנכס לתובע לבין החיוב למתן זכות מגורים בנכס לנתבע.

56. סעיף 44 לחוק, עוסק ביורש על תנאי מפסיק: "המצווה רשאי לצוות שיורש יחדל מלזכות בהתקיים תנאי או בהגיע מועד".

57. סעיפים 4 ו-10 לצוואת המנוחה, אינם קובעים בשום צורה (מפורשת או משתמעת) כי התובע יחדל מלזכות בזכויות המנוחה בנכס, ככל שלא תינתן לנתבע זכות מגורים בנכס ע"י התובע. כל שביקשה המנוחה הוא לאפשר זכות מגורים בנכס לנתבע, אך לא ביקשה להטיל "סנקציות" כאלו או אחרות על התובע ככל שלא

בית משפט לענייני משפחה בירושלים

20 אפריל 2025

תמ"ש 11653-05-24 פלוני נ' פלוני

יעשה כן. מכאן שניתן לראות שישנה הפרדה בין הורשת הנכס לבין החיוב לאפשר מגורים לנתבע והדברים אינם תלויים האחד בשני.

58. סעיף 45 לחוק, עוסק בחיובי יורש: "המצווה רשאי להורות בצוואתו דבר שיורש יהיה חייב לעשותו, או להימנע מעשותו, במה שקיבל מן העזבונו, מילוי של חיוב כזה יכול לדרוש כל מי שמעונין במילוי, ואם היה בדבר ענין לציבור – גם היועץ המשפטי לממשלה או בא כוחו".

59. הוראת סעיף 10 לצוואת המנוחה, עונה על הגדרה זו.

60. המנוחה ציוותה את הנכס לתובע (ס' 4 לצוואה), ובסעיף נפרד ביקשה ליתן מתן זכות מגורים לנתבע בנכס עד פטירת שני בני הזוג (ס' 10 לצוואה) וזאת ללא כל קביעת "סנקציה" כלשהי על התובע באם לא יפעל כאמור.

61. לאור ההפרדה בין הורשת הנכס לבין החיוב לאפשר מגורים לנתבע, יש לראות בסעיף 10 לצוואה כחיוב החל על התובע מכוח ס' 45 לחוק. למעלה מן הצורך, ובנפרד מענייננו, יצוין כי על פי ס' 53 לחוק, הוראות הסעיפים 41 עד 52 לחוק, פרט לסעיף 42(ד), חלות במידה שאין בצוואה הוראות אחרות (מה שאין כן בענייננו).

62. המפורט לעיל מבהיר כי יש לראות בסעיף 10 לצוואת המנוחה, כהוראה המטילה חיוב על היורש (התובע), לעניין הענקת זכות מגורים לנתבע בנכס עד פטירת שני בני הזוג.

תוקפו של סעיף 10 לצוואת המנוחה

63. לאחר שקבעתי כי, המנוחה הטילה חיוב על התובע ביחס למגורי הנתבע בנכס כאמור בסעיף 45 לחוק, עלינו לבחון את תוקפו של חיוב זה והאם הוא ישים כלל.

(1) זכויות הבעלות בנכס

64. כאמור לעיל, בטרם פטירת המנוחה, היו בניה"ז הבעלים בשלמות ובחלקים שווים של הזכויות בנכס.

65. בניה"ז נרשמו כ"א כבעלים של מחצית הזכויות בנכס במרשם המקרקעין.

66. על פי ס' 27 לחוק המקרקעין, תשכ"ט-1969 (להלן: "חוק המקרקעין"), כאשר מדובר במקרקעין בבעלות משותפת, חלקו של כ"א מהבעלים מתפרשת על כלל הנכס: "מקרקעין שהם של כמה בעלים, בעלותו של

בית משפט לענייני משפחה בירושלים

20 אפריל 2025

תמ"ש 11653-05-24 פלוני נ' פלוני

כל אחד מהם לפי חלקו מתפשטת בכל אתר ואתר שבמקרקעין ואין לשום שותף חלק מסוים בהם". עוד
בעניין זה ר' ע"א 832/13 רונן טוסי ו-25 אח' נ' מע"צ - החברה הלאומית לדרכים בישראל בע"מ (נבו
23.9.2014):

"מכאן עולה כי, כאשר מדובר בבעלות משותפת במקרקעין, אין בבעלותו של איש
מבין השותפים חלק פיזי מוגדר בהם, והבעלות מתפרשת על חלקים בלתי מסוימים
בקרקע - שאותם ניתן להגדיר גם כמנות מסוימות בקרקע, כפי שהבהיר המלומד
ויסמך. "כאשר אומרים שאין לשותף חלק מסוים בנכס המשותף הכוונה בכך שאין
לשותף חלק פיסי מסוים (בחליפה משותפת אין המקטורן יכול להיות בבעלותו
הייחודית של אחד השותפים). לעומת זאת, ניתן לדבר על מנה מסוימת שיש לשותף
בנכס המשותף, כגון שהוא בעלים כדי 25% בנכס המשותף"

67. מכאן שזכויותיהם של בניה"ז, התפרשו על כלל הנכס, כאשר לאף אחד מהם אין בעלות על חלק פיזי מסוים
בנכס.

68. ביום 30.4.23 ובעקבות צו קיום הצוואה שניתן לעיזבון המנוחה, נרשם התובע תחת המנוחה כבעלי מחצית
הזכויות אשר היו שייכים למנוחה מכוח הצוואה, זאת בכפוף להערה שנרשמה ("בכפוף לתנאים בצוואה").

69. לאור האמור, עולה כי לתובע בעלות במחצית הזכויות בנכס, אשר היו לו טרם זכה במחצית הנוספת מכוח
צוואת המנוחה. יש לבחון את החיוב שבסעיף 10 לצוואה, בשים לב לעובדה כי לתובע היו מחצית הזכויות
בנכס ללא קשר לזכיותו בשאר הזכויות מכוח צוואת המנוחה.

(2) המנוחה ציוותה לגבי זכויות בנכס שאינן חלק מעיזבונה

70. סעיף 10 לצוואה קובע כהאי לישנא: "הנני מורה בזאת כי בני ***** יוכל להמשיך ולהתגורר בנכס...
עד 6 חודשים מיום פטירת האחרון בינינו. בעלי ***** ו/או אנוכי ***** ... כשלאחר מכן יפונה הבית
ויימכר. כל חוב שיעטבר בתקופה זו ישולם ע"י בני *****" (ההדגשה אינה במקור ר.ל.א.).

71. הוראת הצוואה מעלה כי, המנוחה ציוותה לגבי זכות מגורים לנתבע בכלל הזכויות בנכס, דהיינו אף על זכויות
התובע בנכס (שכלל לא היו שייכות למנוחה).

72. כאמור לעיל, נקבע כי בסעיף 10 לצוואה הטילה המנוחה חיוב על התובע לפי ס' 45 לחוק. הלכה למעשה
המנוחה ציוותה זכות מגורים לנתבע גם בזכויותיו של התובע בנכס. לא ניתן לחייב זוכה בצוואה לעשות
דבר בנכס שאינו מנכסי העיזבון, אף לפי ס' 45 לחוק הירושה:

בית משפט לענייני משפחה בירושלים

20 אפריל 2025

תמ"ש 11653-05-24 פלוני נ' פלוני

"אכן, יש בכך, לכאורה, משום הטלת נטל על היורשת לעשות דבר בנכס שאיננו מנכסי העיזבון, ודבר זה אינו אפשרי אפילו לפי סעיף 45 לחוק הירושה שמתייחס ליכולתו של המוריש לחייב יורש לעשות "במה שקיבל מן העזבון".

ע"א 765/87 רות צ'סלר נ' עיזבון המנוח אופל מנדל ישראל ז"ל, מג(3) 081 (1989)

73. לאור האמור, המנוחה הייתה בעלים של מחצית הזכויות בנכס בלבד. על כן, לא היה ביכולתה של המנוחה להעניק זכות מגורים לנתבע בנכס (ובכך ליצור חיוב על התובע), כאשר לתובע מחצית הזכויות בנכס (אשר כאמור מתפרשות על כלל הנכס).

(2) זכותו של שותף במקרקעין לפעול לפירוק שיתוף בכל עת

74. נימוק נוסף לאי יכולתה של המנוחה לחייב את התובע כפי שקבעה בסעיף 10 לצוואה, ניתן למצוא בזכות של שותף במקרקעין לפעול לפירוק שיתוף.

75. הזכות לפירוק שיתוף, מקורה בזכות הקניין שהיא זכות חוקתית: "אין פוגעים בקנינו של אדם" (ר' ס' 3 לחוק-יסוד: כבוד האדם וחירותו). הזכות לפירוק שיתוף במקרקעין מעוגנת בס' 37(א) לחוק המקרקעין קובע כי: "כל שותף במקרקעין משותפים זכאי בכל עת לדרוש פירוק השיתוף".

76. הזכות לפירוק השיתוף נקבעה כעיקרון על בדיני הקניין והמקרקעין (ר' רע"א 1017/97 יצחק רידלביץ נ' יצחק מודעי [25 עמ'], נב(4) 625 (1998)).

77. לאור האמור, המנוחה לא הייתה יכולה לקבוע חיוב בצוואתה, אשר פוגע בזכות הקניין של התובע לעתור לפירוק שיתוף בנכס (פירוק אשר התובע מעוניין בו היום).

78. **סיכום** – המנוחה לא הייתה יכולה לחייב את התובע בצוואה ליתן זכות מגורים לנתבע בנכס עד סוף ימיו. החיוב נוגע לזכויות שאינן חלק מעיזבונה של המנוחה, וכן מונעת מהתובע לממש זכות יסוד ולפרק את השיתוף בנכס. על כן, החיוב הקבוע בסעיף 10 לצוואה הוא חסר תוקף.

פסקי הדין אליהם הפנה הנתבע בסיכומיו

79. במסגרת סיכומיו, הפנה הנתבע למספר פסקי דין בכדי לתמוך בטענותיו. עיון בפסקי הדין מעלה כי מדובר בנסיבות שונות מענייננו, כפי שיפורט להלן.

בית משפט לענייני משפחה בירושלים

20 אפריל 2025

תמ"ש 11653-05-24 פלוני נ' פלוני

80. תמ"ש (משפחה תל אביב-יפו) 50215-04-17 ר' ב' ר' ג' י' ר' (נבו 19.9.2019) :
בפסק הדין דובר על "צוואה משותפת" של בני זוג (המנוחה והנתבע שם), הכוללת הוראות "יורש אחר יורש"
וכן תנאים ותניות ליורש הראשון (הנתבע).

היורשת השנייה (התובעת) עתרה לקבלת צו מניעה קבוע, האוסר על הנתבע לבצע כל פעולה אשר פוגעת
בזכויותיה העתידיות שלה, בנכסים אשר הוקנו לה בצוואת המנוחה לאחר אחרית ימיהם ושנותיהם של
המנוחה והנתבע.

בפסק הדין נקבע כי, קיימת הסתמכות של בני הזוג האחד על השנייה בעריכת הצוואה:

"34. עסקינן בצוואה משותפת למנוחה ולנתבע. כך עולה במפורש מסעיף 9.6
לצוואה בו נרשם "התנאי כאמור נקבע על ידי בהסתמך על צוואתו של י' הנחתמת
במקביל..". וסעיף 9.7 לצוואה בו נרשם "הכוונה המשותפת של י' ושלי היא ..."
וכן מדברי הנתבע עצמו "החלטנו ביחד וכתבנו ביחד" (עמ' 107, ש' 18), כך
שקיימת הסתמכות של המנוחה על הוראות צוואת המנוח. עוד עולה כי המנוחה
ביקשה בצוואתה ליצור הסדר של "יורש אחר יורש" כמשמעו בסעיף 42 לחוק
הירושה, התשכ"ה – 1965 על פיו בשלב הראשון הנתבע זוכה בכלל עיזבונה
ובשלב השני (לאחר פטירת הנתבע יבדל"א) זוכים במה שיוותר שלושת הילדים.
עם זאת, אין המדובר בהסדר פשוט ושגור של "יורש אחר יורש" אלא הסדר מפורט
ומחושב במסגרתו קבעה המנוחה תנאים ותניות אשר מבטאים את רצונה ואומד
דעתה של המנוחה על פי צוואתה" (ההדגשה אינה במקור ר.ל.א).

"68. לסיכום, עולה בבירור כי ההחלטה על מכירת בית המגורים בשילוב ההחלטה
להעברת הדירה בפ' ח' במתנה לא נועדה על מנת לסכל את זכויותיה העתידיות של
התובעת על פי צוואת המנוחה. לא זו בלבד ששני הנכסים שהתובעת היתה עתידה
לקבל על פי צוואת המנוחה נגרעו ממנה, הרי שנכס אחד, היא הדירה ברח' פ' ח',
הועבר ללא כל סיבה ממשית לידי א' ובניגוד לכל היגיון סביר. חובת תום הלב
מתעצמת על אחת כמה וכמה בענייננו משמדובר בצוואות משותפות למנוחה
ולנתבע ומשהנתבע עצמו הצהיר כי כל פעולה למכירת אחד מהנכסים עשויה לפגוע
בזכותו של אותו ילד לקבל נכס זה וכן מישום הסתמכות המנוחה על צוואת הנתבע
בעניינים אלו." (ההדגשה אינה במקור ר.ל.א).

81. לא מצאתי כי ניתן להקיש מפסק הדין הנ"ל לענייננו. עולה כי, פסק הדין קבע שמדובר "בצוואה משותפת"
וניתן משקל רב להסתמכות של המנוחה על הנתבע ביחס להוראות הצוואה שערכו. בענייננו, מדובר בצוואה
נפרדת ועצמאית של המנוחה, ולא בצוואה משותפת או הדדית (כפי שקבעתי לעיל) וכך יש לקרוא ולפרש
אותה. על כן, איני נדרשת לשאלת "הסתמכות" או הסתמכות כלשהי של המנוחה על התובע בעריכת צוואתה.

בית משפט לענייני משפחה בירושלים

20 אפריל 2025

תמ"ש 11653-05-24 פלוני נ' פלוני

82. תמ"ש (משפחה אשדוד) 8970-09-20 א.מ.נ' א.ב. (נבו 9.6.2022) :

83. בפסק הדין דובר על יורשות אשר ירשו את כלל זכויותיהן בנכס מקרקעין מכוח הצוואה (ר' ס' 2 לפסק הדין). זאת בשונה מענייננו, בו התובע הוא בעלים של מחצית הזכויות בנכס ללא קשר לזכויות שירש בנכס מכוח צוואת המנוחה. על כן, לא ניתן להקיש מפסק דין זה לענייננו אנו.

הגשמת רצון המנוחה לאור אי תוקפו של סעיף 10 לצוואה

84. בבסיס התובענה שלפני, עומד רצונו של התובע למכור את הנכס.

85. לאור הקביעות שלעיל, עולה כי החיוב שקבעה המנוחה למתן זכות מגורים לנתבע עד פטירת שני בני הזוג, אינה יכולה לעמוד.

86. כעת, יש לבחון האם וכיצד ניתן להגשים את רצון המנוחה לאור אי תוקפו של סעיף 10 לצוואה, זאת לאור עקרון העל בדיני הירושה בדבר המצווה לקיים את רצון המת (ר' המפורט לעיל בעניין).

(1) רצון המנוחה כעולה מן הצוואה

87. כאמור לעיל, קבעתי כי רצונה של המנוחה היה לדאוג לקורת גג עבור הנתבע בשל מצבו. המנוחה הורתה להעניק לנתבע זכות מגורים בנכס עד ששה חודשים לאחר פטירת שני בני הזוג.

88. עם זאת, זכות המגורים שניתנה לנתבע אינה עד סוף הדורות אלא לתקופה קצרה לאחר פטירת שני הזוג. סעיף 10 לצוואה קובע כי, ששה חודשים לאחר פטירת שני בני הזוג, הנכס יפונה ויימכר. המנוחה לא הורתה דבר באשר לאופן חלוקת תמורת המכר שיתקבל עבור הנכס.

89. מכיוון שאין אדם יודע את יום פטירתו, המנוחה לא הייתה יכולה לדעת מתי ילכו היא והתובע לעולם, במוקדם או במאוחר. כמו כן, לא הורתה לנתבע דבר באופן ספציפי לגבי תמורת הנכס לאחר מכירתו.

90. לאור האמור, רצונה של המנוחה כעולה מן הצוואה, הייתה להעניק לנתבע זכות מגורים בנכס. עם זאת, זכות המגורים אינה מוחלטת, אלא רק עד ששה חודשים לאחר פטירת שני בני הזוג, כאשר המנוחה לא יכולה לצפות מתי בני הזוג יפטרו מן העולם. כמו כן, המנוחה לא ציוותה לנתבע כל חלק עודף בתמורה שתתקבל לאחר מכירת הנכס.

(2) הגשמת רצון מצווה אשר אינה מעוגנת בצוואה

בית משפט לענייני משפחה בירושלים

20 אפריל 2025

תמ"ש 11653-05-24 פלוני נ' פלוני

91. בפרשת טלמצי'ו נקבעו מספר דרכים, בהן ניתן להגשים את אומד דעת המצווה אף אם אינה מעוגנת בלשון הצוואה:

"האם נובע מכאן, שאין כל אפשרות להגשים את אומד-דעתו של המצווה אם לאומד-דעת זה אין אחיזה, ולו מינימלית, בלשון הצוואה? התשובה היא בשלילה.

ישנם מצבים, שבהם הדין מאפשר הגשמת אומד-דעתו של המצווה, גם אם לאומד-דעת זה אין עיגון בלשון הצוואה. אלה הם מקרים מיוחדים שבהם הדין מאפשר מתן מובן לצוואה שערך המצווה או לביצועה הלכה למעשה, גם אם למובן זה או לביצוע זה אין קשר מילולי מינימלי עם לשון הצוואה. מצבים אלה חורגים מפרשנותה של הצוואה במובנה הצר. אלה הם מקרים, שניתן לכלול אותם בגדרי פרשנות הצוואה במובנה הרחב.

לענייננו, אזכיר ארבעה מצבים מסוג זה.

האחד, עניינו תיקון לשון הצוואה בשל טעות שנפלה בה,

השני, עניינו השלמת חסר (לאקונה) בצוואה,

השלישי, עניינו הגשמת אומד-דעת המצווה "בקירוב" (cy prs);

הרביעי, עניינו הגשמת אומד-דעת המצווה בדרך של "תחליף".

בכל ארבעת המצבים הללו – ואין לראותם כרשימה סגורה – חורג השופט-הפרשן מעבר ללשונו של הצוואה המקורית. בשני המצבים הראשונים הוא מוסיף לשון חדשה לצוואה המקורית. בשני המצבים האחרונים הלשון המקורית של הצוואה אינה משתנה, אך השופט-הפרשן הוסמך להגשים את אומד-דעת המצווה. בכל המצבים הללו, השופט פועל מעבר ללשון (המקורית) של הצוואה. הוא פועל מעבר לפרשנות הצוואה במובן הצר. הוא מפרש את הצוואה במובן הרחב (להבחנה זו בדיני החוזים, ראה. ע"א 154/80 בורכרד ליינס לימיטד לונדון נ' הידרובטון בע"מ [15], בעמ' 223; ע"א 554/83 "אתא" חברה לטקסטיל בע"מ נ' עיזבון המנוח זולוטולוב יצחק ז' ל [16], בעמ' 299; ע"א 719/89 מחצבות חיפה בע"מ נ' חנ-רון בע"מ [17], בעמ' 312; פרשת אפרופים [1], בעמ' 316).

92. בפרשת טלמצי'ו, צוין בלכאורה מהו מדרג העדיפות בין ארבעת הדרכים לצורך הגשמת רצון המצווה:

בית משפט לענייני משפחה בירושלים

20 אפריל 2025

תמ"ש 11653-05-24 פלוני נ' פלוני

1 "הצבעתי על ארבעה מצבים של פרשנות מרחיבה המבוססים על ארבע דוקטרינות
2 שונות (תיקון טעות, השלמת חסר, ביצוע בקירוב, תחליף).

3 רשימת המצבים המיוחדים אינה סגורה. ניתוח המצבים השונים מצביע על כך, כי על
4 מערכת עובדתית נתונה עשויות לחול בו-זמנית דוקטרינות מספר. מצב דברים זה
5 מעורר את השאלה, למי מהדוקטרינות השונות עדיפות על פני רעותה. לשאלה זו
6 עשויה להיות גם חשיבות מעשית.

7 אין לנו צורך לפסוק בה בערעור שלפנינו.

8 די אם אציין, כי לכאורה יש ליתן עדיפות ראשונה לדיני הטעות. אחריהם יבואו
9 הדינים בדבר השלמת החסר. בסוף הרשימה יבואו דיני הביצוע בקירוב והתחליף".

10
11 93. לאור האמור, אף שהחויב שקבעה המנוחה בסעיף 10 לצוואה אינו תקף ואינו יכול לעמוד, מצאתי כי יש
12 לבחון כיצד ניתן להגשים את רצון המנוחה על פי ארבעת המצבים שפורטו בפרשת טלמצ'יו.

13
14 (3) הוראות צוואה שנעשתה מחמת טעות

15
16 94. סעיף 30(ב) קובע כי: "הוראת צוואה שנעשתה מחמת טעות – אם אפשר לקבוע בבירור מה היה המצווה
17 מורה בצוואתו אילמלא הטעות, יתקן בית המשפט לפי זה את דברי הצוואה, אם אי-אפשר לעשות כן –
18 בטלה הוראת הצוואה".

19
20 95. בבע"מ 1857/24 פלונית נ' פלונית (נבו 2.12.2024), פורטו השיקולים לתיקון טעות בצוואה:
21

22 "בפסיקה הובהר כי טעות יכולה להתקיים, כאשר קיים פער בין המציאות
23 האובייקטיבית לבין תפיסתו הסובייקטיבית של המצווה (ע"א 1900/96 טלמצ'יו נ'
24 האפוטרופוס הכללי פ"ד נג(2) 817, 829-830 (1999)).

25 כן נקבע כי רק אם אפשר לקבוע בבירור מה היה המצווה מורה, אילו המציאות
26 האובייקטיבית הייתה ידועה לו, בית המשפט יכול לתקן את לשון הצוואה, כך
27 שהלשון המוטעית תוחלף בלשון המשקפת את אומד דעתו הברור של המצווה (שם).

28 אשר לעניין זה, סבר פרופ' שילה כי: "אין זה מספיק שאפשר להניח מה שהמצווה
29 היה מורה, אפילו אם קרוב לוודאי שהיה מורה אחרת. בית-המשפט צריך להיות
30 משוכנע לגמרי שלוליא הטעות המצווה היה קובע שזה ודווקא זה, רצונו", וכאשר
31 קיים ספק 'קל מן הקלים', ההוראה תבוטל נוכח הטעות ולא תתוקן (שמואל שילה
32 פירוש לחוק הירושה, תשכ"ה-1965 כרך א 276 (1995))."

בית משפט לענייני משפחה בירושלים

20 אפריל 2025

תמ"ש 11653-05-24 פלוני נ' פלוני

96. לא מצאתי כי, ניתן לעשות שימוש בדיני הטעות לצורך הגשמת רצון המנוחה. במקרה דנן, לא ניתן להשתכנע באופן מוחלט, מה הייתה המנוחה מצווה לו ידעה שאינה יכולה לצוות כפי שציוותה לאור זכויות התובע בנכס. על כן, לא ניתן לא לעשות שימוש בדיני הטעות.

(4) השלמת חסר בצוואה

97. בפרשת טלמצ'יו הוסבר לגבי השלמת חסר בצוואה:

"כמו בכל יצירה אנושית, גם בצוואה עשוי שיתגלה חסר. דבר זה יקרה כאשר הוראות הצוואה (המפורשות או המשתמעות) יוצרות חוסר שלמות הנוגד את אומד-דעתו של המצווה.

במרבית המקרים, החסר נובע בשל אירועים שהתרחשו בין מועד עריכת הצוואה לבין מות המצווה, ושלא נצפו בצוואה עצמה... חסר זה מוסמך השופט להשלים ("פרשנות משלימה"). ("Ergänzende Auslegung" – "הדבר נעשה על-פי אומד-דעתו של המצווה בעת עריכת הצוואה, כפי שהוא עולה מתוך הצוואה והנסיבות.

בהיעדר אומד-דעת (ריאלי) של המצווה – שכן הוא לא צפה הבעיה ולא נתן דעתו עליה – יש להשלים החסר על-פי רצונו ההיפותטי של המצווה. רצון זה הוא הרצון שיש להניח כי היה לו בעת עריכת הצוואה אילו נתן דעתו לחסר. השופט ממשיך את קו המחשבה של המצווה, ומשלים באמצעותו את שהמצווה עצמו החסיר."

98. מהותה של השלמה בחסר היא כאמור ברישא לפסיקה דלעיל. במקרה דנן לא התרחשו אירועים שמצריכים השלמת הצוואה בתקופה שבין עריכתה לפטירתה של המנוחה.

(5) ביצוע בקירוב

99. בפרשת טלמצ'יו הוסבר מצב זה:

"מכוחה של דוקטרינה זו, רשאי השופט להגשים את אומד-דעתו (הריאלי או ההיפותטי) של המצווה, ולהנחיל נכס ליורש, אף שהוראות הצוואה אינן קובעות (במפורש או במשתמע) הנחלה זו. עניין לנו אפוא בפריצת גדריו לשון הצוואה,

בית משפט לענייני משפחה בירושלים

20 אפריל 2025

תמ"ש 11653-05-24 פלוני נ' פלוני

ומתן ביטוי לרצונו (הריאלי או ההיפותטי) של המצווה, ובלבד שהדבר נעשה
למטרה הקרובה לזו הקבועה בהוראת הצוואה".

100. ר' הדברים שנאמרו גם בע"א 102/80 חיה שרה פרוכטנבוים נ' מגן דוד אדום בישראל, לו(4) 739
(1982):

"בהתאם לתורה זו, כאשר אמנם הבהיר המצווה את כוונתו, אך הוראתו הברורה
אינה ניתנת לקיום כלישונה, כגון ציווה אדם מנה לבית יתומים פלוני ואותו בית
היתומים נסגר, הרי יש מקום לנקוט צעד, שבא לבצע את כול(נ)תו הברורה של
המצווה, אם כי בדרך שונה במקצת, אשר - מניחים אנו - הייתה מקובלת עליו,
אילו ניתן היה לשאול אותו, כגון להעביר את המנה שציווה לבית היתומים
שבינתיים עבר מן העולם לבית יתומים דומה לראשון מבחינת מתכונת החינוך
והרכב החניכים. בהחלט עקרון cypres - יודעים אנו את כוונת המצווה ומקיימים
אנו את רצונו, אם כי בדרך שונה במקצת".

101. מצאתי כי, יש לעשות שימוש בדוקטרינת הביצוע בקירוב לצורך הגשמת רצון המנוחה.

102. כמפורט בהרחבה לעיל, רצון המנוחה היה לדאוג לקורת גג עבור הנתבע, אך לא בצורה מוחלטת ולכל החיים.
את רצונה של המנוחה ניתן להגשים בקירוב באופן בו תובטח לנתבע קורת גג, אין זה משנה אם בנכס דנן או
בנכס אחר, העיקר שלבנה יהא מקום מגורים.

103. כאן המקום להדגיש, כי בסע' 4 לצוואה הורישה המנוחה את חלקה בנכס לתובע, אך אין בצוואה כל הוראה
שאומרת מה יעשה בחלקה בנכס לאחר פטירת היורש (התובע), מבחינת הורשתו, קבלת תמורת מכירתו וכו',
והמשתמע מכך הוא שהתובע רשאי לצוות את הנכס למי שהוא חפץ, אף מבלי לחלק את תמורת חלקה של
המנוחה בנכס, בין יורשיה, לרבות הנתבע.

104. ואולם, מאחר שעסקינן בכיבוד רצונה של המנוחה (בקירוב), ונהיר כי ביקשה להעניק קורת גג לנתבע, ומנגד
בהביאני בחשבון כי לא ניתן לפגוע בזכויותיו הקנייניות של התובע המעוניין בפירוק שיתוף - הדרך להגשים
את רצון המנוחה, היא באמצעות מתן סכום כסף לנתבע, מכספי תמורת המכר שיתקבלו ממכירת הנכס.

105. אדגיש, כי טרם הוגשה התובענה וכן לאחריה, הציע התובע לנתבע אפשרות שתגשים בקירוב את רצון
המנוחה, אך הנתבע דחה את ההצעה.

בית משפט לענייני משפחה בירושלים

20 אפריל 2025

תמ"ש 11653-05-24 פלוני נ' פלוני

106. בכדי להגשים את רצון המנוחה אפוא, יש להעניק לנתבע סכום כסף אשר יבטיח לו קורת גג. בעניין זה, כאמור, המנוחה העניקה את חלקה בנכס לתובע. המנוחה לא ציוותה כי תמורתו תחולק כלל, כלומר כולה תוקנה לתובע.

107. לפיכך, ניתן ליטול מכספי התמורה של הנכס בו עותר התובע לפרק את השותפות, מבלי לגרוע מזכויות ילדיה הנוספים של המנוחה, כיוון שאין להם עוד זכויות בנכס זה.

108. ע"מ להגשים את רצונה של המנוחה סבורתני כי נכון להעניק לנתבע שיעור של 40% מחלקה של המנוחה בנכס. הבאתי בחשבון כי הצוואה נערכה ביום 14.12.17, כשבניה"ז מבוגרים ואינם בקו הבריאות, כך, שלא היתה היתכנות שהנתבע יגור בדירה עשרות שנים קדימה.

109. כן אזכיר כי לשיעור דומה הסכים התובע מלכתחילה וציין זאת בכתב תביעתו (סע' 25-26).

סיכום הסעדים

110. סילוק ידו של הנתבע מהנכס – הנתבע יפנה את הנכס בתוך 3 חודשים.

111. הנתבע יקבל 40% מתוך חלקה של המנוחה שהיה לה בנכס, עובר לציוויו לתובע.

112. הסרת הערת האזהרה לגבי הזכויות אותן ירש התובע מהמנוחה בנכס לצורך מכירת הנכס – הערת האזהרה תוסר לאלתר וזאת בכפוף לקבוע בפסק דין זה. התובע יגיש נוסח צו לחתימה בעניין בתוך 14 יום ממועד המצאת פסק הדין.

113. חיוב הנתבע בפיצויים בגין הנזק שנגרם לנכס – הסעד נדחה. לא ברור לאילו נזקים מתכוון התובע, כמו כן, נזקים אלו לא הוכחו.

סוף דבר

התובענה מתקבלת באופן חלקי בהתאם למפורט לעיל.

הנתבע יישא בהוצאות בסך 10,000 ₪ לטובת התובע.

בית משפט לענייני משפחה בירושלים

20 אפריל 2025

תמ"ש 11653-05-24 פלוני נ' פלוני

1 לאחר שניתנה לצדדים זכות הטיעון בעניין, והם לא התנגדו, פסק דין זה הותר בפרסום, בהשמטת כל פרט
2 מזהה.

3
4 ניתן היום, כ"ב ניסן תשפ"ה, 20 אפריל 2025, בהעדר הצדדים.
5
6

ריבי לב אוחיון, שופטת

7
8
9
10